

PODRĘCZNIK ELŻBIETY ZARYCH
JĘZYK KLUCZEM DO KRAJU
JAKO POMOC DYDAKTYCZNA
W NAUCZANIU JPJO NA POZIOMIE ZAAWANSOWANYM

ELŻBIETA ZARYCH, *Język kluczem do kraju*, Poznań: NOWELA 2018, ss. 364.

DOI: <http://dx.doi.org/10.18290/rh2018.66.10-15>

Przed dziesięcioma laty W.T. Miodunka konstatował: „W zakresie nauczania języka polskiego na tym samym poziomie dysponujemy kilkoma propozycjami, w których możemy wybierać. W zasadzie brak tylko podręczników dla zaawansowanych (poziom C1, a zwłaszcza C2), choć i tu zaczęły się pojawiać nowe propozycje”¹. Rzeczywiście, na rynku wydawniczym sukcesywnie pojawiają się tytuły przeznaczone dla studentów zaawansowanych, a najnowszą pozycją jest wydany w bieżącym roku w Poznaniu przez wydawnictwo Nowela podręcznik Elżbiety Zarych pt. *Język kluczem do kraju*².

Podręcznik ma budowę dwudzielną – pięć pierwszych rozdziałów jest ukierunkowanych na rozwijanie kompetencji leksykalnej i wszystkich sprawności językowych, choć pojawiają się też ćwiczenia ściśle gramatyczne, natomiast rozdział szósty w całości jest poświęcony trudniejszym zagadnieniom gramatycznym. W części zogniskowanej na leksykę i rozwijanie sprawności językowych Autorka proponuje pięć tematów nadrzędnych: I. *Praca, lenistwo i sprawy różne*; II. *Być czy mieć?*; III. *Świat, w którym żyjemy*; IV. *W pogoni za marzeniami, w pogoni za ideałem*; V. *Podróże bliższe i dalekie*, spośród których trzy zostały rozbudowane o wątki szczegółowe. W ramach rozdziałów nie znajdziemy podziału na jednostki lekcyjne, ale za to dostajemy bardzo bogaty zestaw tekstów i ćwiczeń (62 ćw. w rozdz. I i kolejno: 58 ćw. w rozdz. II, po 72 w rozdz. III i IV oraz 73 ćw. w rozdz. V, w tym w każdym z rozdziałów po kilka dość długich tekstów, co, niestety, sprawia wrażenie „przeladowania” podręcznika). Sądzę, że publikacja zyskałaby na przejrzystości i symetryczności wewnętrznej, gdyby Autorka wprowadziła inny podział w obrębie poszczególnych roz-

¹ W.T. MIODUNKA, *Dziesięciolecie Stowarzyszenia „Bristol”*, w: *W poszukiwaniu nowych rozwiązań. Dydaktyka języka polskiego jako obcego u progu XXI wieku*, red. W.T. Miodunka, A. Seretny, Kraków 2008, s. 15.

² To nie pierwsza publikacja Autorki, bowiem w 2014 r. wydała ona podręcznik *Przejdź na wyższy poziom*, adresowany do studentów o biegłości językowej B2/C1. Koncepcja obu podręczników jest podobna, można więc uznać, że *Język kluczem do kraju* stanowi kontynuację poprzedniej publikacji.

działów. Z jednej strony taki układ pozwala na dużą swobodę w realizacji treści i kolejności tematów, z drugiej może powodować dezorientację. Na uznanie zasługuje pomysł umieszczenia po spisie treści indeksu zagadnień gramatycznych wraz ze wskazaniem lokalizacji ćwiczeń, w których dany problem się pojawia. Jest to dla użytkownika podręcznika znaczne ułatwienie nawigacyjne.

Przy dokładniejszym oglądzie zawartości poszczególnych rozdziałów dostrzegamy przesycenie kolejnych części tekstami źródłowymi, które stają się podstawą ćwiczeń na rozumienie tekstu czytanego i ćwiczeń leksykalno-gramatycznych. W większości są to teksty prasowe o objętości 3-4 stron ciągłego druku formatu A5, zdarzają się też dłuższe (w tym sekwencje 3-4 tekstów w obrębie jednego ćwiczenia). Z mojej perspektywy – lektora – teksty są zdecydowanie za długie. Ich lektura w czasie zajęć pochłania zbyt dużo czasu, natomiast zlecenie przeczytania tekstu/-ów w domu rodzi niebezpieczeństwo, że znajdą się jednostki, które przyjdą na zajęcia nieprzygotowane i przez to będą wykluczone z aktywności na lekcji. Niewątpliwie, teksty proponowane przez E. Zarych (głównie pochodzące z czasopism, ale też z zasobów internetowych) mają wiele zalet: są autentyczne, interesujące, poruszają aktualne problemy, są dość uniwersalne, jeśli chodzi o wiek odbiorcy, prowokują do dyskusji, czasami są kontrowersyjne. Teksty dotyczą różnorodnej tematyki z wielu dziedzin życia, są też zróżnicowane stylistycznie, zawierają słownictwo rzadziej używane i specjalistyczne oraz kolokwializmy, dzięki czemu w pełni realizowane są założenia programowe danego poziomu zaawansowania językowego w zakresie rozwijania kompetencji leksykalnej.

Autorka proponuje też studentom zapoznanie się z tekstami literackimi, wśród których znajdują się utwory przeznaczone zarówno dla dzieci, jak i dla dorosłego odbiorcy/ czytelnika, np. wiersz J. Tuwima *Dyzio Marzyciel*, J. Kofty *Trzeba marzyć*, opowiadania S. Mrożka i wiele innych. Ciekawą propozycją są ćwiczenia oparte na skeczach Kabaretu Moralnego Niepokoju czy piosenkach Kabaretu Starszych Panów. Na poziomie zaawansowanym zakłada się, że student potrafi odczytywać grę słów, żart językowy i sytuacyjny, sensy metaforyczne i ukryte, a teksty kabaretowe, skecze świetnie nadają się do rozwijania tej kompetencji językowej. Wartością naddaną w tym wypadku jest prezentacja fragmentu polskiej kultury. Niewątpliwym jednak utrudnieniem przy ćwiczeniach bazujących na nagraniach audiowizualnych jest brak tych materiałów na płycie. *Notabene* do podręcznika nie przewidziano dodatku w postaci płyty CD/ DVD. Autorka, co prawda, zamieszcza linki do nagrań, które użytkownik podręcznika sam może odtworzyć, ale do tego potrzebny jest dostęp do Internetu, do szybkiego łącza w wypadku plików audio-wideo, co nawet w XXI w. niekiedy może okazać się problemem w warunkach szkolnych. Jest to rozwiązanie niezbyt fortunny jeszcze z jednego względu – z czasem może się okazać, że niektóre materiały wideo zostały usunięte ze stron internetowych, a tym samym dezaktualizacji ulegną ćwiczenia bazujące na tych nagraniach. Oczywiście, zrozumiałe są okoliczności, które skłoniły Autorkę do takich arbitralnych kroków, jednak podręcznik ma ułatwiać pracę i studentowi, i lektorowi, więc oczekuje się, by materiały

audio-wideo, będące integralną częścią książki, były dołączone w postaci płyty, a nie linków.

Dużym atutem publikacji jest różnorodność ćwiczeń, wśród których znajdziemy ciekawe pomysły zadań mających na celu poszerzenie zasobu leksykalnego studentów, w tym utrwalenie kolokacji i związków frazeologicznych, ćwiczenia korespondujące z tekstami wyjściowymi – pobudzające wyobraźnię, prowokujące (np. ćwiczenie 32. w rozdziale III), ale też nawiązujące do tekstów zadania gramatyczne.

Ogląd ćwiczeń prowadzi dodatkowo do wniosku, że akcent w omawianym podręczniku jest położony na wypowiedź argumentacyjną oraz na rozwijanie sprawności pisania. Liczba ćwiczeń z poleceniem: Wypowiedz się pisemnie.../ Napisz.../ Opisz... wraz ze wskazaną długością tekstu (100-200 wyrazów) sugeruje, że Autorka kładzie nacisk na umiejętność realizacji różnych form/ gatunków wypowiedzi pisemnej, w tym użytkowych, takich jak CV, reklamacja, aplikacja na stanowisko itp. Niewątpliwie, ćwiczenia tego typu są bardzo pożądane. Student dzięki temu łatwiej odnajdzie się w rzeczywistości urzędowej, ale też te zadania pomogą studentom przystępującym do egzaminu certyfikatowego. Patrząc jednak na dużą częstotliwość tego typu zadań okiem lektora praktyka, muszę przyznać, że w większości (poza wspomnianymi krótkimi gatunkami użytkowymi) są to propozycje nadające się albo na pracę domową, albo na zajęcia z pisania, o ile takie zostały wydzielone jako osobny komponent kursu językowego.

Rozdział szósty, zatytułowany *Gramatyka*, obejmuje następujące zagadnienia: czasowniki z prefiksami, czasowniki odimienne, liczebniki, fleksję polskich imion i nazwisk, miejsca trudne w odmianie polskich rzeczowników, wyrazy złożone i spójniki. Autorka przy każdym punkcie zamieszcza syntetycznie ujętą i uporządkowaną wykładnię teoretyczną, po czym proponuje kilka ćwiczeń. Jeśli dane zagadnienie gramatyczne znalazło zastosowanie w ćwiczeniach umieszczonych w rozdziałach I-V, to Autorka dołącza stosowny odsyłacz. Szkoda, że ta nawigacja nie jest dwustronna, tzn. przy ćwiczeniach gramatycznych pojawiających się w części zogniskowanej na rozwijaniu kompetencji leksykalnej nie ma odsyłacza do rozdziału gramatycznego. Według mnie ta część podręcznika porusza ważne problemy gramatyczne, dostosowane do poziomu zaawansowania językowego, a wśród nich na wyeksponowanie zasługuje fleksja polskich antropimów, z którą trudności mają też natywni użytkownicy języka. To zagadnienie – jeśli w ogóle się pojawia w podręcznikach – traktowane jest marginalnie. Niedosyt odczuwam natomiast, jeśli chodzi o składnię. Po pierwsze, część ćwiczeń składniowych jest zbyt łatwa dla poziomu zaawansowanego (np. ćw. 56 w rozdz. II, gdzie należy dokonać transformacji zdania wyjściowego z wykorzystaniem wskazanego wyrazu). Po drugie, w części opisowej dotyczącej użycia spójników pojawiają się elementy gramatyki opisowej, włącznie z wykresami zdań

współrzędnie złożonych, tymczasem pożądana byłaby pełna prezentacja funkcjonalna wypowiedzeń z uwzględnieniem polifunkcyjności spójników³.

Reasumując, omawiany podręcznik może stanowić wartościową pomoc dydaktyczną dla lektorów, ale może też służyć do samodzielnej nauki, zwłaszcza że na końcu podręcznika zamieszczony jest solidnie zrobiony klucz do ćwiczeń. Publikacja jest bardzo „gęsta” pod względem zawartości treściowej (ilość tekstów i ćwiczeń), więc można wybierać materiały w zależności od potrzeb. Z pewnością jest to też nieocenione źródło inspiracji. Dzięki ciekawym tekstom oraz przemyślanym i różnorodnym ćwiczeniom publikacja nie tylko rozwija kompetencję językową studentów, ale też jest wartościowa poznawczo i niewątpliwie pobudza odbiorców do myślenia kreatywnego, krytycznego i do dyskusji.

*Anna Majewska-Wójcik
Katedra Języka Polskiego KUL
e-mail: annamaj-woj@o2.pl*

³ Konieczna jest też korekta interpunkcyjna poleceń i ćwiczeń zarówno w omawianym podręczniku, jak też w *Przejdź na wyższy poziom*. Nie sposób nauczać składni na poziomie zaawansowanym bez zwrócenia uwagi na aspekt interpunkcyjny.